

Алгоритм
проведення евакуаційних заходів цивільного населення на території
Харківської області

I. Етап

Ініціювання

1. В разі необхідності проведення евакуації населення органами місцевого самоврядування спільно із військовим командуванням готуються пропозиції та надаються на розгляд керівництву районної військової адміністрації. *(з вказанням населених пунктів, кількості цивільного населення за категоріями)*

2. Районна військова адміністрація після проведення засідання евакуаційної комісії надає затверджені пропозиції на керівника Харківської обласної військової адміністрації.

II. Етап

Підготовка розпорядчих документів

1. Обов'язкова евакуація

1.1. Підготовка наказу керівника Харківської обласної військової адміністрації на проведення обов'язкової евакуації цивільного населення.

1.2. Доведення наказу до органів місцевого самоврядування, військового командування, Головного управління Національної поліції у Харківській області, Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій у Харківській області, Управління Служби безпеки України в Харківській області та Координаційного гуманітарного центру.

2. Обов'язкова евакуація в примусовий спосіб дітей

2.1. В разі необхідності проведення евакуації населення органами місцевого самоврядування спільно із військовим командуванням готуються пропозиції та надаються на розгляд керівництву районної військової адміністрації. *(з вказанням населених пунктів, кількості цивільного населення за категоріями)*

2.2. Районна військова адміністрація після проведення засідання районної евакуаційної комісії надає затверджені пропозиції на керівника Харківської обласної військової адміністрації.

2.3. Розгляд пропозицій на проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей на засіданні Ради оборони Харківської області.

2.4. Підготовка та направлення на погодження проекту наказу на проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей на Координаційний штаб з проведення евакуаційних заходів та ефективного реагування на масове переміщення населення.

2.5. Рішення Координаційного штабу на проведення евакуаційних заходів.

2.6. Підготовка наказу керівника Харківської обласної військової адміністрації на проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей.

2.7. Доведення наказу до органів місцевого самоврядування, військового командування, Головного управління Національної поліції у Харківській області, Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій у Харківській області, Управління Служби безпеки України в Харківській області та Координаційного гуманітарного центру.

III. Етап

Інформування цивільного населення та координація інформаційних потоків

1. Загальні положення інформування населення

Інформування цивільного населення здійснюється з метою своєчасного доведення інформації про проведення евакуаційних заходів, порядок звернення за допомогою, безпечні способи виїзду, місця прийому, доступні види підтримки та можливості поселення.

- **Офіційний статус:** Офіційне інформування щодо прийняття рішення про обов'язкову евакуацію забезпечується уповноваженими органами державної влади, РВА та Харківською обласною військовою адміністрацією. Департамент цивільного захисту ХОВА забезпечує координацію цього процесу та узгодження ключових повідомлень.

- **Гуманітарна складова:** БО «КГЦ» забезпечує гуманітарне інформування, роз'яснення порядку подання заявок, правил прийому в транзитних центрах та умов подальшого поселення.

- **Безпека інформації (Інформаційна гігієна):** Під час інформування категорично забороняється поширення відомостей, які можуть розкрити чутливі операційні деталі (точний час зборів, конкретні сили евакуації, детальні маршрути слідування першого ешелону), що може поставити під загрозу безпеку населення та екіпажів.

- **Інклюзивність:** Усі інформаційні повідомлення мають бути зрозумілими, регулярними, недискримінаційними та адаптованими до потреб осіб старшого віку, осіб з інвалідністю та людей з низьким рівнем цифрової грамотності.

2. Єдина гаряча лінія «203» та контур обробки звернень

- **Єдина точка входу:** Базовим та єдиним каналом прийому звернень громадян і заявок з питань евакуації є гаряча лінія «203», що функціонує на базі БО «КГЦ» за сприяння ХОВА.

- **Цілодобовий формат:** Гаряча лінія забезпечує цілодобовий режим роботи. Це критично необхідно, оскільки в прифронтових зонах з нестабільним або відсутнім покриттям люди часто змушені вночі виходити на пагорби чи дахи будинків, щоб зловити сигнал і залишити заявку.

- **Уніфікація даних:** Якщо звернення щодо евакуації надходить до інших представників процесу (органи місцевого самоврядування, волонтери, поліція, ДСНС або під час обходів), таке звернення в обов'язковому порядку передається до МАЦ для уникнення дублювання та втрати даних.

- **Параметри фіксації:** Під час прийому заявки оператор в обов'язковому порядку фіксує: ПІБ особи, контактний телефон, фактичне місце перебування, кількість людей, наявність дітей/осіб старшого віку/осіб з інвалідністю, потребу в спеціалізованому (медичному чи інклюзивному) транспорті, наявність тварин, обсяг багажу та наявність документів. Зібрані дані передаються для формування плану місії.

3. Канали та методи інформування (Омніканальний підхід)

Для досягнення максимального охоплення населення, залежно від безпекової ситуації та стану інфраструктури, використовується поєднання кількох каналів комунікації. Усі вони обов'язково скеровують людей до єдиної гарячої лінії «203».

3.1. Інформаційні листівки (Друковані матеріали)

- **Застосування:** Базовий метод для зон із відсутнім зв'язком та інтернетом. Розповсюджується представниками влади, поліції, ДСНС або гуманітарними працівниками безпосередньо в руки.

- **Обов'язкова інтеграція:** Листівки в обов'язковому порядку вкладаються у продуктові та гігієнічні набори під час видачі гуманітарної допомоги на прифронтових територіях.

- **Вміст:** Інформація про безкоштовний характер евакуації, види допомоги (житло, фінанси), номер гарячої лінії «203» та альтернативні контакти для месенджерів (Viber, Telegram, WhatsApp).

3.2. SMS-інформування

- **Застосування:** Масове сповіщення людей у небезпечних зонах, а також їхніх родичів, які перебувають у безпечних регіонах і можуть вплинути на рішення близьких евакуюватися.

- **Стандартний текст SMS:** «БЕЗКОШТОВНА ЕВАКУАЦІЯ. Якщо ви хочете евакуюватися із зони бойових дій або небезпечної території Харківської області - працює єдина гаряча лінія з питань евакуації. Тел: «203». Текст повідомлення оперативно актуалізується у разі зміни умов прийому.

3.3. Мобільні гучномовці (Автомобільне оповіщення)

- *Застосування:* Масове аудіооповіщення в населених пунктах, де це дозволяє безпекова ситуація.

- *Регламент запуску:* Запис аудіоповідомлення. Обов'язкове узгодження маршруту курсування з ГУНП, органами місцевого самоврядування та підрозділами цивільно-військового співробітництва (СІМІС) Курсування автомобіля за погодженим треком (від 1 до 5 годин, зазвичай 1 авто на маршрут) Інформування координатора про виконання. Маршрут будується так, щоб уникнути скупчення людей.

- *Приклад скрипта (Куп'янський напрямок):* «Увага! У вашому населеному пункті оголошена обов'язкова евакуація. Ви можете звернутися за номером єдиної гарячої лінії 203 та залишити заявку на безкоштовну евакуацію. Або підходити до автівки та звертатися за допомогою безпосередньо зараз. Також наголошуємо: через критичні пошкодження комунікацій (газопостачання, водопостачання, електропостачання) відновити роботу критичної інфраструктури у вашому населеному пункті неможливо. Закликаємо вас до настання холодів евакуюватися в більш безпечні регіони!».

3.4. Адресні (по домові) обходи

- *Застосування:* Найбільш дієвий метод для роботи зі складними випадками та вразливими категоріями (літні люди, особи з інвалідністю, сім'ї з дітьми). Дозволяє провести особисту роз'яснювальну бесіду та розвіяти страхи (мародерство, невідомість).

- *Протокол дій відповідальних осіб:* Під час обходу представники в обов'язковому порядку:

1. Інформують про проведення евакуації та її безкоштовність.
2. Роз'яснюють безпекові ризики перебування.
3. Повідомляють про номер «203» та обсяг допомоги в Транзитному центрі.
4. Оцінюють нагальність потреби, виявляють хронічних хворих, маломобільних та дітей.
5. Уточнюють потребу в спеціалізованому чи вантажному транспорті.
6. За можливості фіксують офіційну згоду або відмову від евакуації.

3.5. Радіомовлення та друковані видання (Газети)

- *Застосування:* Додатковий канал, орієнтований на консервативні верстви населення (осіб старшого віку), які не мають доступу до мережі Інтернет. Усі матеріали узгоджуються з офіційними повідомленнями органів влади та обов'язково містять скеровування до гарячої лінії «203».

3.6. Місцеві ЗМІ та цифрові медіа-канали (Telegram/Viber/WhatsApp-спільноти)

● **Застосування:** Широке розповсюдження інформації в мережі Інтернет. Головна ціль - загальна обізнаність, залучення родичів у безпечних регіонах (щоб вони вмовляли близьких виїхати), а також оперативна протидія дезінформації, шахрайським схемам псевдоевакуації та неперевіреним самостійним маршрутам.

4. Інформування щодо самостійної евакуації

● **Інтеграція в систему:** Окремий інформаційний блок спрямовується на осіб, які приймають рішення виїжджати власним транспортом поза логістикою ешелонів.

● **Попередження ризиків:** Через онлайн- та офлайн-канали, а також гарячу лінію, МАЦ та КГЦ забезпечують превентивне інформування водіїв про безпечні маршрути виїзду, упереджуючи використання небезпечних доріг.

● **Скерування до допомоги:** Головна мета інформаційного супроводу цієї групи - чітко скерувати самостійно евакуйованих осіб до офіційних Транзитних центрів для проходження верифікації та реєстрації, що гарантує їм отримання фінансової, гуманітарної та медичної допомоги нарівні з тими, хто виїхав централізовано.

5. Відповідальність та передача інформації на наступний етап

● Передача інформації від етапу інформування до етапу операційного планування відбувається в момент, коли зафіксоване через будь-який канал звернення трансформується в конкретну цифрову заявку.

● БО «КГЦ» забезпечує безперервну систематизацію цих заявок і передає узагальнені й персоналізовані дані до Моніторингово-аналітичного центру (МАЦ) для побудови плану здійснення евакуаційних заходів та залучення відповідних логістичних ресурсів. Передача даних здійснюється з суворим дотриманням законодавства про захист персональних даних.

IV. Етап

Операційне планування та хід виконання евакуаційної місії (Ешелонована система та алгоритм дій)

1. Планування місії, обробка заявок та розподіл ресурсів

Процес розпочинається з отримання запитів від населення. Для уникнення дублювання маршрутів та забезпечення безпеки запроваджується єдиний контур збору інформації:

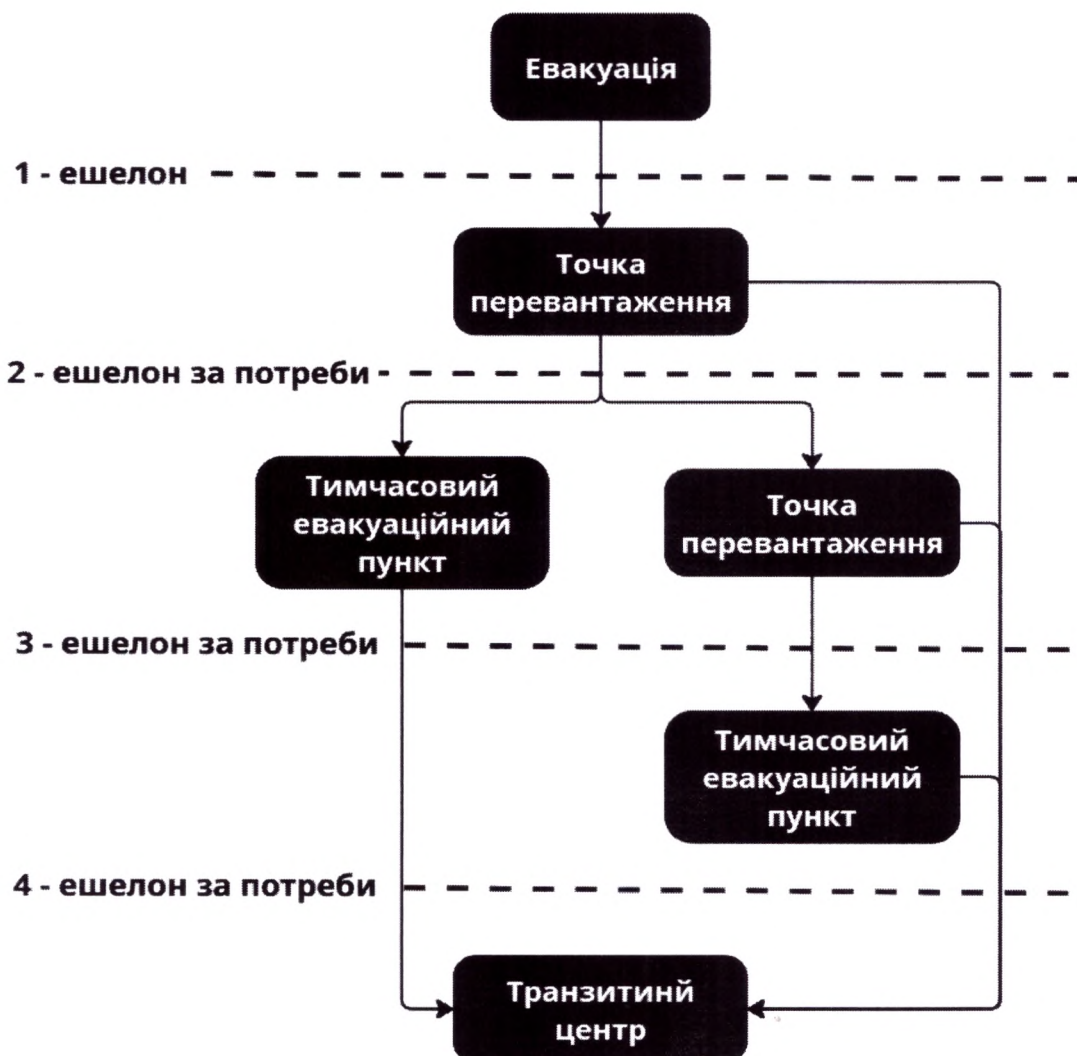
● **Обов'язкова передача заявок у МАЦ:** Всі без винятку заявки на евакуацію, які надійшли до будь-яких представників процесу (через гарячу лінію 203, органи місцевого самоврядування, Національну поліцію, ДСНС, волонтерські групи, БО/ГО чи під час адресних обходів), в обов'язковому

порядку передаються до Моніторингово-аналітичного центру (МАЦ) для централізованого обліку та аналізу.

- **Пріоритетність та безпековий фільтр:** МАЦ спільно з координаторами проводить оцінку заявок. Черговість їх виконання визначається з урахуванням оперативної безпекової ситуації, стану людей (наявність дітей, маломобільність, потреба у медичному супроводі) та відсутності доступу до базових послуг.

- **Визначення та розподіл ресурсів:** Залежно від потреби та рівня загрози, для виконання заявки залучається звичайне авто, броньована машина, спеціальний інклюзивний транспорт або ж профільні сили ДСНС та Нацполіції.

- **Передача побудованого плану здійснення евакуаційних заходів:** Після аналізу та розподілу заявок МАЦ спільно з координатором передає організації-виконавцю сформований план місії. Під час передачі плану екіпажі отримують вичерпну інформацію (інструктаж) щодо поточної оперативної ситуації, логістики та точного маршруту слідування.



2. Оперативне безпекове інформування, відстеження та супровід місії

Безпека екіпажів та цивільного населення є абсолютним пріоритетом. Для забезпечення безперервного контролю та оперативного реагування запроваджуються наступні правила:

- **Безперервне відстеження (Геотрансляція):** На початку місії всі евакуаційні екіпажі в обов'язковому порядку вмикають та надсилають геотрансляцію свого місцеположення. Це здійснюється задля безпеки екіпажу та дозволяє спеціалісту МАЦ та координатору місії відстежувати й супроводжувати транспортний засіб по всьому маршруту.

- **Звітність на маршруті та геомітки:** Під час виконання завдання екіпажі зобов'язані підтримувати постійний зв'язок із МАЦ/координаторами. Евакуаційні екіпажі на регулярній основі (кожні 30 хвилин) оновлюють свою геомітку. Також, під час проходження великих населених пунктів (НП) за маршрутом, екіпаж обов'язково звітує про їх успішний проїзд.

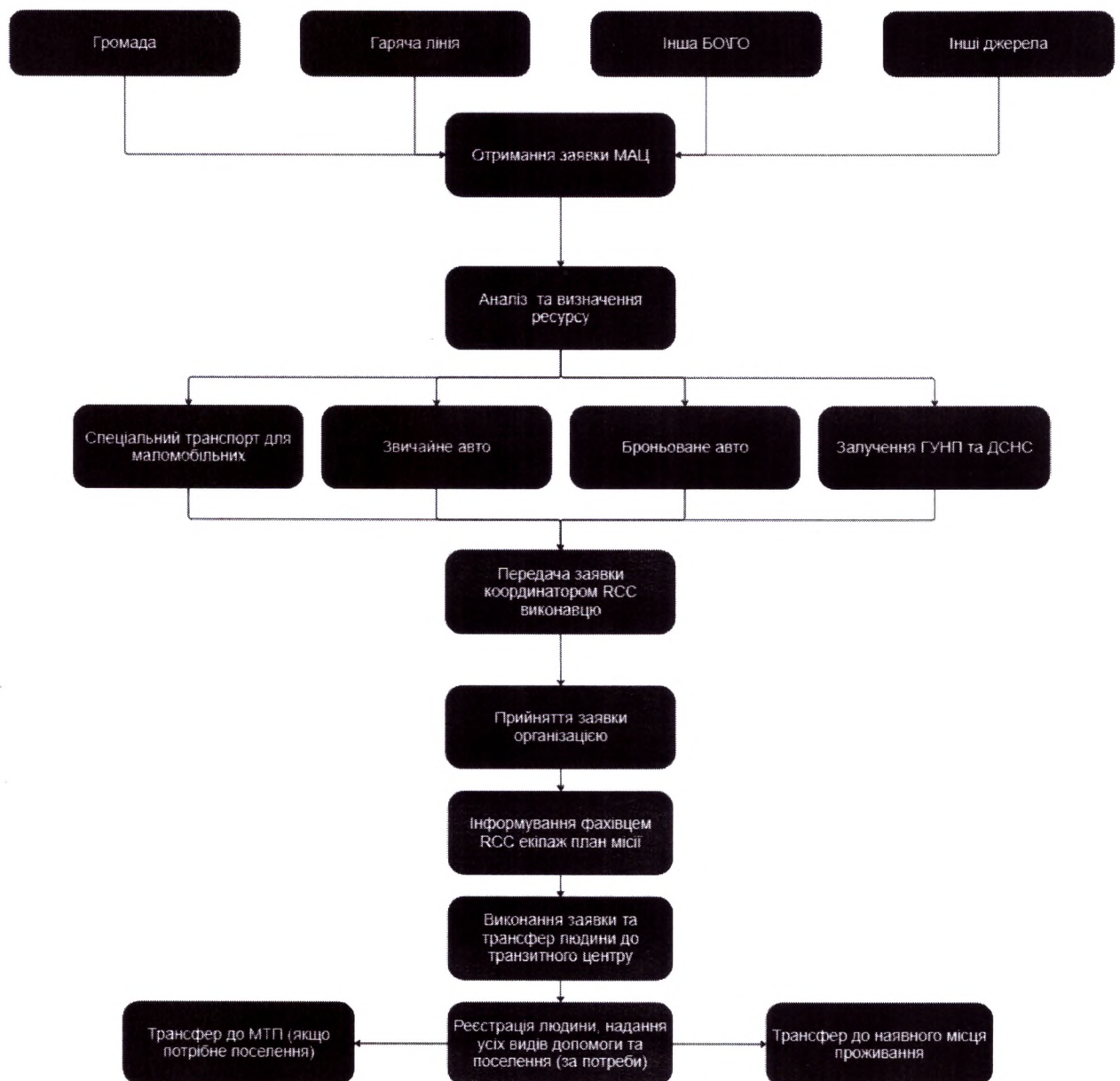
- **Моніторинг загроз:** Регіональний моніторингово-аналітичний центр ХОВА (МАЦ) забезпечує оперативну передачу інформації екіпажам про повітряні загрози, артилерійські обстріли, руйнування чи обмеження руху.

- **Реагування на надзвичайні ситуації (НС):** МАЦ здійснює оперативне реагування на надзвичайні ситуації, що виникають безпосередньо під час проведення евакуаційних заходів. Для ліквідації наслідків НС та забезпечення безпеки людей МАЦ координує та залучає відповідні структури процесу, до яких входять: ДСНС, ГУНП, підрозділи цивільно-військового співробітництва (ЦВС), органи місцевого самоврядування (ОМС), гуманітарний сектор, Медицина катастроф та інші профільні служби й організації.

- **Право на зупинку місії:** У разі отримання інформації про безпосередню загрозу життю або здоров'ю людей, виконання евакуаційного завдання може бути призупинене, змінене, перенесене або скасоване. Пріоритет життя має перевагу над виконанням окремої заявки чи графіка.

3. Ешелонована система евакуації: тактика та зони відповідальності

Для оптимізації часу та мінімізації ризиків у зоні бойових дій використовується ешелонована система (рух «човником» на коротких дистанціях замість довгих рейсів). Межі ешелонів визначаються не формальним кілометражем, а фактичною безпековою ситуацією та доступністю доріг.



miro

- **1-й ешелон (Зона 0–20 км від лінії зіткнення):**
- **Транспорт:** Легкові авто, пікапи, броньовані машини, швидкі.
- **Тактика:** Суворе уникнення накопичення транспорту (відмова від колон на користь 3-4 швидких заїздів маневреними авто).
- **Правила багажу:** До 2-3 сумок на особу. Евакуація тварин є ситуативною та дозволяється лише, якщо це не загрожує безпеці пасажирів.
- **2-й ешелон та Точки перевантаження (Зона 20–30 км):**
- **Транспорт:** Мікроавтобуси на 6–18 місць.
- **Вимоги до локації:** Прихованість (під деревами/за будівлями), наявність Starlink/рацій, регулярна зміна локації кожні 1-3 тижні. Організація

тривалого перебування людей на цих точках заборонена (максимально короткий час).

- **Облік:** Представник КГЦ проводить звірку виконаних заявок, фіксує фактичні списки евакуйованих та передає дані Транзитному центру.
- **3-й ешелон (Зона 30–45 км):**
- **Транспорт:** Автобуси на 18–60 місць (знаходяться на «відтяжці»).
- **Завдання:** Фінальна логістика груп людей від 2-го ешелону до Транзитного центру.

4. Хід місії та кризовий протокол (Дії у нестандартних ситуаціях)

Екіпаж має бути готовим до того, що ситуація на місці може різко змінитися. У разі виникнення нестандартних ситуацій екіпаж діє за протоколом:

- **Відмови та нові люди:** Якщо особа відмовляється від виїзду, або виявлено додаткових людей поза заявкою, екіпаж фіксує це і повідомляє МАЦ/координатора.
- **Відсутність доступу:** У разі неможливості дістатися адреси через руйнування або обстріл, рішення про зміну маршруту приймається спільно з МАЦ на основі безпекових даних.
- **Діти без супроводу:** Виявлення дитини без супроводу є винятковою ситуацією. Екіпаж невідкладно інформує Службу у справах дітей та Національну поліцію для подальших дій у межах законодавства.

5. Передача відповідальності та завершення місії

- Передача відповідальності здійснюється послідовно: від екіпажу 1-го ешелону до точки перевантаження, і далі до 3-го ешелону.
- Кожен крок передачі має супроводжуватися фактичним прийняттям людей наступним екіпажем, звіркою їхньої кількості та повідомленням координатора.
- Операційний етап місії вважається остаточно завершеним виключно після прибуття транспорту, звірки кількості осіб та фактичної передачі евакуйованих відповідальній особі Транзитного центру.

6. Порядок перетину блок-постів евакуаційними екіпажами на території Харківської області під час проведення евакуаційної місії

- Черговий МАЦ отримавши інформацію щодо проведення місії евакуації (назва організації, маршрут, населений пункт, час, транспортний засіб, кількість екіпажу та запланована кількість евакуйованих) доводить її до чергових Головного управління національної поліції та Національної гвардії.
- Отриману інформації чергові Головного управління національної поліції та Національної гвардії доводять до старших на відповідних блок-постах.

- Екіпаж перетинаючи блок-пост відповідно до визначених вимог, зазначає що він прямує здійснювати евакуаційні заходи цивільного населення та інформує чергового МАЦ та координатора місії про перетин блок-поста.
- В разі заміни транспортного засобу, організації повідомляє чергового МАЦ, який негайно інформує чергових Головного управління національної поліції та Національної гвардії.
- В разі відсутності інформації про автотранспорт (організацію), яка намагається перетнути блок-пост для здійснення евакуаційних заходів, старшим на відповідних блок-постах необхідно проінформувати чергового Головного управління національної поліції та Національної гвардії.
- Отриману інформацію чергові Головного управління національної поліції та Національної гвардії доводять до чергового МАЦ.
- Черговий МАЦ верифікує транспортний засіб та евакуаційну місію, в разі успішної верифікації передає інформацію черговим Головного управління національної поліції та Національної гвардії.

7. Інтеграція Самостійної евакуації

Значна частина населення виїжджає власним транспортом, часто не потрапляючи в офіційну статистику. БО «КГЦ» (спільно з владою та НГО) забезпечує превентивне інформування таких осіб про безпечні маршрути. Головна мета - скерувати самостійно евакуйованих людей до офіційних Транзитних центрів для проходження реєстрації, верифікації та отримання доступу до базових послуг (гуманітарної, медичної, фінансової допомоги, логістики) нарівні з тими, кого вивезли централізовано.

8. Залучати до проведення евакуації у межах повноважень Головне управління Національної поліції в Харківській області (за згодою), Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області (за згодою), діяльність яких регламентується нормативно-правовими актами України, нормативними актами МВС, наказами ДСНС, методичними рекомендаціями.

V. Етап

Процес прийому і подальшого розміщення

1. Прийом евакуйованих:

Зустріч евакуйованого, допомога з вивантаженням речей, закриття первинний потреб (медична допомога, їжа, вода, туалет), проведення до зони реєстрації персонально або інформування про місце розташування цієї зони.

У разі одномоментної евакуації більше ніж 30 осіб, залучається працівник транзитного центру для регулювання черги для уникнення натовпу. В літній період евакуйовані очікують в зоні відпочинку на вулиці та координатор черги запрошує до реєстрації.

2. Реєстрація:

Координатор по роботі з евакуйованими особами комунікує з евакуйованими згідно пам'ятки поведінки з бенефіціарами.

Реєстрація евакуйованих проводиться в єдиній системі «Поруч», яка об'єднує інформацію щодо евакуації з транзитних центрів та національне поселення. (<https://poruchbooking.com/>). Всі евакуйовані мають бути присутніми на транзитному центрі особисто. Виняток: діти до 3-х років, госпіталізовані люди з підтверджуючими документами, ліжко хворі люди з підтверджуючими документами.

Верифікація евакуйованих. Потоки евакуйованих розділяються на централізований та самостійний. Централізована евакуація є завжди верифікованою. Самостійна евакуація верифікується координаторами по роботі з евакуйованими в транзитному центрі шляхами:

- громади, з яких відбувається евакуація, направляє до ТЦ перелік людей, які звернулись до громади з інформацією про заплановану евакуацію. Згідно цього списку евакуйовані є верифіковані;
- громада, з яких відбувається евакуація, надає довідку про евакуацію, з якою людина направляється до транзитного центру;
- персональні дані направляються до відповідальної особи з громади, звідки евакуйована особа, та представник громади верифіковує її як евакуйовану або ні.

Під час реєстрації кожен бенефіціар підписує згоду на обробку персональних даних та згоду на обробку персональних даних дітей окремо.

Після реєстрації евакуйованій людині надається талон з переліком гуманітарної допомоги на транзитному центрі, яку вона може отримати, де вказується поточна дата та індивідуальний код евакуйованого, та бенефіціар направляється до присутніх партнерів на ТЦ.

Якщо людина потребує подальшого поселення або залишається на транзитному центрі мінімально на одну ніч, то координатори ТЦ підписують правила перебування у транзитному центрі.

Єдиний стандартизований рівень допомоги у всіх транзитних центрах включає, зокрема: грошову допомогу; продовольчу підтримку; гігієнічні набори; непродовольчу допомогу (NFI); психологічну підтримку; медичну допомогу; юридичні консультації; гаряче харчування; соціальний супровід; засоби реабілітації, логістика, подальше поселення.

Примітки:

- якщо приїжджає евакуйована особа, яка потребує екстреної медичної допомоги, то вона направляється до лікарні після реєстрації (або через виклик швидкої допомоги, або за допомогою бригади, яка чергує на ТЦ, або швидкими партнерів). Домовляється за перенаправлення людини до закладів охорони здоров'я керівник команди чи відповідальна людина.

- якщо проводиться нічна евакуація, то евакуаційні екупажі привозять людей до транзитного центру, технічний персонал розміщує на ніч та вранці люди проходять евакуацію та отримання гуманітарної допомоги.

Розміщення людей в такому випадку можливе тільки після попередження керівника транзитного центру чи відповідальної особи.

- якщо відбувається медична евакуація, евакуація з свійськими тваринами, евакуація з задіянням грузових авто для вивозу речей, то реєстрація відбувається без присутності евакуйованих людей на транзитному центрі шляхом направлення до керівника ТЦ відповідних документів та персональної інформації.

3. Подальше розміщення у транзитному центрі:

- якщо евакуйований не має місця подальшого самостійного розміщення або очікує подальшу логістику до місця розміщення, то він залишається на транзитному центрі до вирішення цих питань. Перебування можливе за умови дотримання правил центру задля зберігання адміністративного порядку та неперервної евакуації та подальшого поселення. Продовж усього часу перебування людини в транзитному центрі вона має доступ до гарячого харчування, медичної, психологічної, соціальної, юридичної допомоги.

4. Подальша логістика:

- купівля квитків (для тих, хто має можливість самостійно доїхати до родичів чи знайомих. Здійснюється індивідуальна купівля квитків на потяг чи автобус шляхом надсилання запиту до логіста у форматі: ПІБ, номер телефону, пункт А та пункт Б, інформація про маломобільність, наявність тварин, кількість сумок та логіст надсилає квиток, координатор роздруковує та передає бенефіціару);

- допомога партнерів (залучені організації надають транспорт для розселення евакуйованих у найближчих населених пунктах та підвезення людей до вокзалу для посадки на евакуаційний потяг. Комунікація з партнерами проводиться логістом або керівником команди транзитного центру);

- медична евакуація (забезпечується швидкою допомогою закладів охорони здоров'я або партнерів задля подальшого переміщення маломобільних людей або людей потребуючих медичного супроводу. Запит на медичну/інклюзивну евакуацію надає логіст вказуючи всю інформацію про бенефіціара).

5. Подальше поселення:

- Відповідно до зібраної інформації від евакуйованого команда з поселення шукає МТП, спеціалізований заклад чи приватний будинок, який максимально забезпечує потреби людини. Після опрацювання переліку людей до відповідної приймаючої області надсилається офіційний лист на погодження до Департаменту соціального захисту населення ХОВА. Після погодження вирішується подальша логістика. Особи з обмеженою мобільністю матимуть пріоритет при розміщенні в доступних МТП та на доступних поверхах (наприклад, на першому поверсі, якщо будівля має кілька поверхів). Кластер з питань управління та координації МТП буде ретельно контролювати це питання, а в разі необхідності буде розглянуто можливість проведення спільних інформаційно-просвітницьких заходів та реалізації програм із кластерами з

питань захисту, житла та відповідними кластерами з метою підвищення обізнаності партнерів та органів влади щодо включення та надання пріоритету особам з обмеженою мобільністю та іншими особливими потребами для забезпечення безпечних та гідних умов життя.
